

РОЗДІЛ 1

СУТНІСТЬ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОБОТІ ПЕДАГОГА

Тема 1. Проєктне мислення як одна з основних навичок сучасного працівника соціальної сфери

- 1.1. Поняття проєкту
- 1.2. Класифікація проєктів
- 1.3. Поняття соціального проєкту

1.1. Поняття проєкту

Всі дії, з якими ми стикаємося в нашій щоденній діяльності, можна умовно розділити на дві великі групи. Більшість наших дій звичні, повсякденні, вони повторюються день у день, з року в рік, виробляються нами по одній і тій же програмі: ми щоранку чистимо зуби й умиваємося, ходимо на роботу і назад по одному і тому ж маршруту. Двірник щоранку підмітає вулицю, водій веде автобус по одному і тому ж маршруту ... Ми навіть не замислюємося про те, що робимо, - просто **слідуюмо звичною програмою, налагодженому алгоритмом.**

З погляду управлінця ці алгоритми називаються **процесами**, а методи, за допомогою яких здійснюється управління ними, - **методами процесного управління.**

Тобто, **процес - це регулярні, періодичні дії, спрямовані на досягнення одних і тих же цілей, створення однотипних продуктів і послуг.** У цьому випадку вважається, що зовнішні умови залишаються незмінними або змінюються незначно, **результат роботи завжди один і той же і видається через певні проміжки часу.**

Однак порядок дій, якого ми дотримуємося щодня і до здійснення якого звикли, кимось колись був створений вперше. Хтось винайшов зубну щітку і зубну пасту, навчив людей чистити зуби, проклав дорогу до нашого місця роботи і затвердив автобусний маршрут. Ми не знаємо, як проходив процес створення всього цього і як ці алгоритми «запрацювали» в перший раз. Не завжди у творців цих алгоритмів був приклад організації подібних дій, їм **довелося створювати їх вперше.**

Такі дії, спрямовані на:

- створення або вдосконалення якогось **унікального** продукту, послуги,
- що виконуються **вперше** в даних умовах,
- **обмежені в часі** моментом початку планування і моментом підведення підсумків, називаються **проєктом.**

Методи, за допомогою яких здійснюється створення таких алгоритмів і управління здійсненням таких дій, - це **проєктний підхід** до управління.

Проект - це система спланованих і взаємопов'язаних дій, спрямованих на вирішення конкретної проблеми або досягнення певної, заздалегідь сформульованої мети.

Час виконання проекту **обмежений**. Для його здійснення **необхідно залучення ресурсів**.

При реалізації кожного з проектів **зовнішні умови і вимоги до кінцевого результату можуть змінюватися**, тому для створення нового продукту або послуги потрібно створення нового проекту.

Таким чином, при зацікавленні в управлінні проектами потрібно щоразу заново проводити **аналіз зовнішніх факторів**, що впливають на виконання проекту і **планувати свою діяльність**.

Проектно-орієнтоване управління - це управлінський підхід, при якому багато завдань в діяльності організації розглядаються як окремі проекти.

1.2. Класифікація проектів

До основних властивостей проекту, які впливають із його ознак та за якими вони можуть бути класифіковані на типи, належать: масштаб проекту, його розмір, кількість учасників та ступінь впливу на навколишнє середовище (табл.1).

До основних властивостей проекту, які впливають із його ознак та за якими вони можуть бути класифіковані на типи, належать: масштаб проекту, його розмір, кількість учасників та ступінь впливу на навколишнє середовище (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Класифікація проектів

Класифікаційна ознака	Види проектів
Міста й характер діяльності	Комерційні, некомерційні
Характер та сфера діяльності	Промислові, організаційні, економічні, соціальні, дослідницькі
Масштаб та розмір проекту	Великі, середні, малі
Ступінь складності	Прості, складні, дуже складні
Склад і структура проекту	Монопроекти, мультипроекти, мегапроекти
Рівень альтернативності	Взаємовиключні, альтернативні по капіталу, незалежні, взаємовпливаючі, взаємодоповнюючі
Тривалість проекту	короткострокові середньострокові довгострокові

До малих проектів належать — науково-дослідні і дослідно-конструкторські розробки на промислових підприємствах, включаючи

конструкторську, технологічну і організаційно-економічну підготовку виробництва, виготовлення дослідно-промислових зразків нової продукції, реконструкцію, технічне переозброєння й модернізацію виробництва. В американській практиці до таких проектів належать нововведення з капітальними затратами до 10-15 млн. дол. і трудовитратами до 40-50 тис. людино-годин. Такі проекти, як правило, виконуються силами самих підприємств. Термін розробки таких проектів не виходить за межі одного-двох років.

Середні проекти — включають роботи з проектування і будівництва підприємств, освоєння й облаштування невеликих родовищ корисних копалин (нафтових, газових, вугільних), якщо їх проектування ведеться на основі типових проектних рішень, а будівництво здійснюється комплектно-блочним методом. Суть його в тому, що більша частина об'єкта, що будується, виготовляється не на будівельному майданчику, а на потужностях підрядчика (виробника конструкцій).

Великі проекти виконуються за цільовими народногосподарськими програмами і містять у собі багато мультипроектів, об'єднаних загальною ціллю, використовуваними ресурсами і єдиним планом-графіком розробки й реалізації. Такі програми можуть бути національними, міжнародними, регіональними, галузевими, міжгалузевими і т. ін.

Вони формуються й координуються на макрорівні, як правило, за участю держави. Великі проекти характеризуються великими витратами, наприклад, в американській практиці — понад 1 млрд. дол., різними джерелами фінансування, великою трудомісткістю розробки проекту (більше 2 млн. людино-годин) і будівництва (15-20 млн. людино-годин). Термін реалізації великого проекту виходить за межі 5-7 років.

До великих проектів, наприклад, можна віднести проекти створення магістральних трубопроводів, будівництва атомних електростанцій, комплексного освоєння великих родовищ корисних копалин тощо.

За ступенем складності розрізняють проекти:

- прості,
- складні,
- складні.

За класом проекту (складом і структурою самого проекту та його предметної галузі) існують такі проекти:

- монопроекти — це окремі проекти різних типів, видів та масштабів;
- мультипроекти — комплексні проекти, що складаються з ряду монопроектів і потребують застосування багато проектного управління;
- мегапроекти — цільові програми розвитку регіонів, галузей та інших утворень, які включають ряд моно- і мультипроектів.

Як правило, мега- та мультипроекти належать до складних чи дуже складних проектів.

Крім того, проекти поділяються на:

- взаємовиключні (альтернативні) проекти — це проекти, які здійснюються, якщо неможливим або неціленаправленим є здійснення інших проектів;

- альтернативні по капіталу— проекти, які здійснюються в тому випадку, коли кожен із них не може бути здійсненим без використання фінансових засобів, необхідних для здійснення інших проектів;

- незалежні проекти — проекти, які здійснюються в тому випадку, коли результати реалізації одного не впливають на результати реалізації інших, і будь-яка інформація про параметри одного не змінює інформацію про результати інших;

- взаємовпливаючі— проекти, які здійснюються в тому випадку, якщо при їх спільній реалізації виникають допоміжні (системні, синергетичні, емерджентні) позитивні або негативні ефекти, але не виявляються при реалізації кожного із проектів окремо;

- взаємодоповнюючі — це проекти, які здійснюються в тому випадку, якщо за яких-небудь причин вони можуть бути прийняті чи відкинуті тільки одночасно.

За тривалістю проекту або за термінами реалізації розрізняють:

- короткострокові проекти (до 3 років);

- середньострокові (від 3 до 5 років);

- довгострокові (понад 5 років).

В залежності від мети проекту (отримання прибутків чи соціального ефекту) розрізняють проекти:

- комерційні

- некомерційні.

За характером і сферою діяльності проекти поділяються на:

- економічні,

- промислові,

- **соціальні,**

- організаційні

- дослідницькі.

Але кожен із даних видів проектів має загальні ознаки. Це точно окреслені й сформульовані цілі, послідовне їх дослідження, унікальність, умови обмеженості, координоване використання взаємозалежних дій тощо.

1.3. Поняття соціального проекту

Соціальний проект – сконструйоване соціальне нововведення, метою якого є створення, модернізація чи підтримка в середовищі матеріальної або духовної цінності, яка має просторово-часові та ресурсні обмеження і вплив якої на людей визнається позитивним за своїм соціальним значенням.

Розглянемо існуючі висновки визначень поняття соціального проєкту (табл. 1.2.)

Таблиця 1.2.

Автор	Визначення	Примітка
М.С. Коган	опис конкретної ситуації, котра може бути поліпшена засобами реалізації певної системи методів та послідовних кроків їх використання.	опис конкретної ситуації
О. І. Пометун	сукупність практичних дій, спрямованих на розв'язання конкретної соціальної проблеми місцевої громади	розв'язання конкретної соціальної проблеми
С.Г Леснікова	індивідуальна чи групова діяльність підлітків, спрямована на позитивне перетворення соціального середовища та умов життєдіяльності підлітків доступними для них методами	діяльність перетворення умов життєдіяльності
Є.П. Воронова	засіб збереження, відтворення чи розвитку соціальних явищ і культурних феноменів, що відповідають (як кількісно, так і якісно, змістовно) певним нормам	

На відміну від соціальних проєктів, які спрямовані на перетворення та вдосконалення соціуму, суспільних відносин і процесів, педагогічний проєкт сфокусований на вирішенні завдань освіти та виховання.

Підтвердженням цього є наукові позиції М.С. Коган, яка обґрунтовує педагогічний проєкт як вмотивований, цілеспрямований спосіб змін у педагогічній діяльності та впорядкування професійної діяльності з метою оптимального вирішення завдань навчання, розвитку, виховання.

Об'єктами соціально-педагогічного проєктування є:

- соціально-культурне середовище (створення сприятливого соціокультурного простору та оптимізація умов саморозвитку особистості; соціальної групи, території в цілому);
- спосіб життя (підтримка окремих видів та напрямів діяльності особистості, які сприяють зростанню якісних показників життя);
- сфери життєдіяльності особистості (освітня, дозвіллева, навчальна, виробнича, спортивна, інформаційна тощо).

Тому соціально-педагогічний проєкт – це сконструйоване соціальне нововведення метою якого є вдосконалення педагогічних процесів (розвитку, освіти, виховання, соціального становлення особистості) у певних соціокультурних умовах.

Соціальні проєкти можуть бути спрямовані на:

- створення умов для розвитку соціальності суб'єкта (особистості, групи); самореалізації особистості в основних сферах її життєдіяльності;
- забезпечення сприятливих умов для соціалізації особистості в різних сферах соціального середовища;
- вирішення чи мінімізацію несприятливих умов соціалізації особистості.

Означені підходи до класифікації проектів дозволяють визначити базові ознаки проектів соціальних. До таких ознак зараховують:

- 1. Цілепокладання** (відображення міркування розробників проекту щодо того, яким в ідеалі мав би бути результат діяльності);
- 2. Соціально-детерміновану** (наявність у суспільному житті ситуації, яка потребує вирішення шляхом нововведень та окремих змін);
- 3. Часову** (кожний соціальний проект має свій початок та закінчення, яке може бути стартом для продовження наступного етапу проекту чи його фінішем);
- 4. Територіальну** (чітко визначені регіони та населені пункти, у яких проводяться проектні заходи);
- 5. Соціально-інституційну** (заклади, організації, установи, в яких проводяться проектні заходи);
- 6. Інноваційну** (наявність нових ідей, підходів, технологій вирішення соціальної проблеми на певному рівні);
- 7. Ресурсну** (затверджена специфікація та графік використання ресурсів (фінанси, люди, обладнання тощо));
- 8. Організаційну** (наявність певної організаційної структури з урахуванням масштабності проекту).
- 9. Соціально-інформаційну** (кожний соціальний проект містить компонент інформування громадськості про проектні заходи та їх вплив на зміну ситуації).

Таким чином соціальний проект можна розглядати як сукупність управлінських та організаційних рішень, спрямованих на вирішення соціальних проблем, поліпшення соціокультурних умов життєдіяльності особистості, проведення необхідних соціальних змін.

Питання та завдання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність процесу проектування?
2. Які особливості соціального проектування?
3. Що таке проект?
4. Перелічить типи проектів.
5. Назвіть основні характеристики соціального проекту